

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК**

Матеріали
V Міжнародної науково-практичної конференції
5-6 червня 2020 року

Львів – 2020

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток [Текст] // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 червня 2020 р.; [за заг. ред.: Нагірняка М.Я.]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2020. – 285 с.

У матеріалах V Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток» (5-6 червня 2020 р.) висвітлюються питання, що стосуються актуальних правових, соціальних та психологічних аспектів подальшої розбудови соціальної роботи на засадах розвивальної парадигми, пріоритетних напрямків застосування інноваційних технологій у практиці соціальної роботи, соціальної політики та соціальної роботи в Україні на сучасному етапі, особливостей провадження соціальної роботи з різними категоріями населення, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими та волонтерськими організаціями, соціальними інституціями.

Розгляд матеріалів, що пропонуються читачеві, сприятиме створенню умов для формування складових професійної компетентності соціального працівника і дозволить формувати адекватну модель діяльності майбутнього фахівця соціальної сфери.

Видання рекомендоване науковцям, викладачам, аспірантам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться теоретичними й практичними аспектами становлення та перспективами розвитку соціальної роботи в Україні та світі.

Відповідальний редактор: Нагірняк М.Я., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(протокол № 3 від 30.05 2020р.)*

Мищенко О., Казибрід М. Формування проєктної компетентності майбутніх соціальних працівників.....	130
Моранець М. Особливості сімейного виховання та формування агресивності у підлітків.....	136
Нагірняк М., Різванова С. Педагогічні умови профілактики девіантної поведінки неповнолітніх.....	143
Новікова Н. Роль соціального працівника у формуванні політичної свідомості суспільства.....	150
Овчарова В. Соціальна робота з молоддю та молодіжна робота в сучасній Україні.....	154
Перехрест О. Мотивація студентів коледжу до успіху.....	161
Петренко Т., Санжаровець В. Розвиток емоційного інтелекту у майбутніх соціальних працівників для роботи в авіаційній галузі.....	167
Петрівник Ю. До питання про моральне виховання молоді в сучасних умовах.....	172
Пірен М. Суспільно-політичні зміни і потреби нових підходів до формування професії соціальний працівник	177
Полторак Л. Арт-терапевтична методика «Я в соціумі» в діяльності соціальних працівників: можливості та напрями використання.....	183
Попович В. Впровадження інтерактивних технологій в діяльність соціальних працівників.....	188
Прозанас С., Дончак А. Вплив стилю сімейного виховання на розвиток емоційного інтелекту молодшого школяра.....	192
Проць І., Ямкова Т. Соціальна допомога пенсіонерам під час карантину.....	206

УДК 378.096

*Оксана МІЩЕНКО, Марина КАЗИБРІД
Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності*

ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У першій чверті ХХІ ст. в Україні відбуваються масштабні трансформації в соціальній сфері, а саме: реформа деінституціалізації, реформа децентралізації, упровадження нового Закону України «Про соціальні послуги», упровадження інклюзивної освіти, реформа пенітенціарної системи. Однією з умов організації такої діяльності є проєктна компетентність соціальних працівників. Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, проєктна діяльність – це основна технологія формування ключових професійних компетенцій.

З позиції дидактики, основна цінність проєктного навчання полягає в тому, що вона орієнтує учасників на створення певного матеріального або інтелектуального продукту, а не на просте вивчення певної теми. На шляху до мети учасники мають актуалізувати або здобути нові необхідні знання, радитись з викладачем і між собою, виконувати індивідуально чи в групах пізнавальну, дослідницьку, конструкторську та іншу роботу [4, с. 451].

З точки зору практики соціальної роботи, проєктування – це, по-перше, необхідна складова менеджменту діяльності соціальних служб, фахівців із соціальної роботи; по-друге, необхідна складова самоменеджменту фахівця з соціальної роботи; по-третє, соціальна технологія (і технологія соціальної роботи), спрямована на прогнозування та програмноцільове здійснення соціальних нововведень.

Ми поділяємо думку Н.Г. Кошелевої, яка вважає, що метод проєктів необхідно систематично застосувати у навчальному процесі навчального закладу, оскільки він

забезпечує виконання певних педагогічних та соціальних вимог, які ставить суспільство перед сучасним вищим навчальним закладом – формування в суб'єкта навчально-виховного процесу чіткого особистісно осмисленого та значущого образу майбутньої професійної діяльності в педагогічній сфері [2]. Проектна діяльність передбачає розв'язання учасниками якої-небудь проблеми, що вимагає, з одного боку, використання системи різноманітних методів (в першу чергу інтерактивних), прийомів і засобів, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Результати виконання проєктів повинні бути «відчутні»: якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Суть проєктної діяльності – стимулювати інтерес майбутніх фахівців до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проєктну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, отримати практичні навички застосування цих знань. Саме формування ключових компетентностей студентської молоді, як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, і є головною метою проєктної діяльності.

Під час використання проєктної діяльності вирішується ціла низка різнорівневих завдань: активізується пізнавальна діяльність студентів; формуються вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, підвищується мотивація до обраної сфери професійної діяльності тощо. Технологія проєктування у центр освітнього процесу ставить формування практичних навичок професійної діяльності, стимулює інтерес до відповідної теорії і тим самим формує у студентів знання і вміння використання сучасного проєктного підходу до розв'язання соціальних проблем, орієнтації на досягнення кінцевих результатів з мінімальними витратами часу та коштів.

Проектування у соціально-педагогічній діяльності – це технологія впорядкування, ресурсного обґрунтування і здійснення соціальних проєктів сутністю яких є реалізація нових ідей, які спонукають до руху і розвитку. Проте кожна ідея, ініціатива потребують підтримки певних організацій, впливових осіб, коштів на реалізацію тощо. Це пов'язано із звертаннями в різні соціальні інституції, участю в конкурсах, що в свою чергу вимагає аргументованих пояснень, формулювання конкретних цілей та завдань, логічно викладеного та відповідно оформленого опису виду діяльності. Усе це є складниками проєктної діяльності. Тому соціальні працівники мають володіти навичками проектування, прогнозування та моделювання як базовим інструментарієм проєктної діяльності на всіх рівнях, що і обумовлює використання технології проектування у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Метод проєктів не просто забезпечує вищезазначені вимоги, а й створює передумови для планування студентами індивідуальної освітньої траєкторії, проектування ними реальної програми власного професійного шляху та кар'єри, оволодіння основними принципами побудови успішного майбутнього, основами педагогічної культури та самовдосконалення для наступної самореалізації, досягнення чіткого розуміння сутності обраної спеціальності та спеціалізації в процесі навчання в тісному взаємозв'язку з оцінкою та врахуванням особистісних особливостей (що виявляються через потреби, інтереси, цінності, мотиви, цілі та завдання), а також схильностей і здібностей.

Проектування дає можливість майбутнім фахівцям із соціальної роботи: повніше та ефективніше використовувати здобутки теорії соціальної роботи в практичній діяльності фахівців із соціальної роботи, соціальних служб; цього можна досягти шляхом проектування технологій соціальної роботи, інноваційних соціальних служб, моделей взаємодії соціального працівника та клієнта; інтенсифікувати процес

соціальної роботи (надавати допомогу ширшому колу клієнтів, застосовуючи ту саму або меншу ресурсну базу, чисельність персоналу) шляхом чіткого визначення пріоритетних цілей та напрямів роботи, прогнозування результатів; досягти адекватного уявлення про практику соціальної роботи, глибшого засвоєння практичних умінь та навичок студентами в процесі підготовки фахівців із соціальної роботи (за допомогою застосування методу навчальних проєктів) [5, с. 140–141].

Ми поділяємо думку з Н. Дереклеєвої, яка вважає, що потенціал проєктної діяльності розкривається через: сприяння соціальному розвитку майбутніх фахівців соціальної роботи; розвиток управлінських умінь у суб'єктів навчального процесу (робота в групі, планування, розподіл обов'язків тощо); формування соціальних навичок кооперування, спільного прийняття рішень, розуміння та оцінювання того, як індивідуальні внески можуть скласти успішне ціле; серію продуктивної діяльності, де все спрямоване на досягнення кінцевого результату – продукту: ті, хто навчається, можуть реально відчутти радість успіху; розвиток незалежності, тому що ті, хто навчаються, приймають власні рішення; сприяння розвитку в тих, хто навчається, почуття впевненості у власних можливостях, оскільки передбачає презентацію та захист отриманих результатів; позитивний вплив на емоційний і персональний розвиток того, хто навчається [1, с. 16].

Але процес формування проєктної компетентності є особисто значущим та вважається успішним, якщо особистість: усвідомлює цінність і сенс власного існування, інших людей, живих істот; володіє базовими основами культури на рівні загальнокультурної компетентності; досягає в одній або декількох предметних галузях методологічної компетентності як рівня освіченості; вміє встановлювати успішні соціальні комунікації; досягає рівня соціалізації, що забезпечує автономну життєдіяльність; підготовлена до виконання

соціальних ролей (громадянина, працівника, сім'янина тощо); здатна розробити технологію досягнення цілей, прогнозувати результати, коригувати власну діяльність; володіє способами орієнтації на ринку праці і послуг, самопрезентацією професійних здібностей; усвідомлює необхідність неперервної самоосвіти, саморозвитку [3].

Перспективами формування проєктної компетентності є: створення організаційно-педагогічних умов для формування багатоваріантної, різнорівневої, особистісно зорієнтованої, відкритої системи освіти в навчальному закладі; курс на особистісно-орієнтоване навчання та практичну діяльність, що актуалізує ідеї гуманістичної парадигми освіти, головною метою якої є забезпечення цілеспрямованого систематичного розвитку особистості з інноваційним типом мислення поведінки та культури захисту її прав; повна інформатизація навчально й управлінського процесів у навчальному закладі; внесення якісних змін у зміст підготовки, підвищення професійних компетентностей шляхом залучення до проєктної діяльності майбутніх фахівців соціальної роботи.

Отже, більшою або меншою мірою проєктування присутнє в діяльності кожного фахівця із соціальної роботи, є засобом його самоменеджменту (управління власною професійною діяльністю, передбачення ресурсів, необхідних для надання допомоги конкретному клієнту, планування дій тощо). Проєктна діяльність відповідає вимозі вчасно реагувати на потреби держави та суспільства, оскільки її важливою складовою є практична спрямованість на результат, що може бути отриманий у процесі розв'язання практично значущої проблеми. Цей результат можна побачити, усвідомити, використати в реальній практичній діяльності. Щоб отримати такий результат, необхідно навчити студентів використовувати власний досвід, знання з інших предметів, самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, прогнозувати результати. Ефективність діяльності фахівця із соціальної роботи, його професіоналізм, швидкість

входження в професійне середовище напряму залежать не лише від його знань, умінь та навичок, а й від підготовленості до діяльності в умовах соціальних зрушень, здатності до проектування та впровадження соціальних інновацій. Засобами соціального проектування потрібно не лише готувати до змін, а потрібно вчити відчувати ці зміни, використовувати їх на благо клієнтів. Проектування як соціальна інновація передбачає вихід на нові форми навчання та надання соціальних послуг і набуває особливого значення в умовах соціально-кризових явищ. У подальших дослідженнях планується розкрити основні складові та етапи проектного менеджменту в соціальній сфері, а також визначити засади міжсекторального співробітництва у реалізації проектного підходу щодо вирішення соціальних проблем.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В.Д. Червякова О.В. Чинник самоорганізаційної спроможності розвитку соціальної системи та його врахування в процесах управління / В.Д. Бакуменко, О.В. Червякова // Науковий вісник Академії муніципального управління. 2013. Вип. 1. С. 15–24.
2. Кошелева Н.Г. Використання методу проектів при побудові курсу «Планування індивідуальної кар'єри» як основа особистісно орієнтованої підготовки майбутніх економістів у ВНЗ / Н.Г. Кошелева // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2007. № 17. С. 267–273.
3. Ковальчук В.І. Розвиток проектної компетентності учнів / В.І. Ковальчук, Л.П. Литвин. // Школа, 2013. № 12. С. 53.
4. Нагорна Г.О. Соціальне проектування: історія становлення та розвитку // Молодий вчений. 2016. №5. С. 451–454.
5. Павлова О.В. Проблема практичної підготовки студентської молоді до соціального проектування в умовах вищої школи в Україні // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Київ, 2012. С.139–143.